

RECENZJA

**pracy doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr Mateusza Smoczyńskiego
w dyscyplinie artystycznej - instrumentalistyka**

**tytuł pracy: Przenikanie stylów muzycznych na przykładzie autorskiej
kompozycji - koncertu skrzypcowego „Adam’s Apple”. Konglomerat
stylów jako główne zagadnienie wykonawcze.**

Przewód doktorski jest prowadzony na podstawie ustawy z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 19 stycznia 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym, oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dn. 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z dn. 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

Powierzenie funkcji recenzenta nastąpiło poprzez decyzję Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina przekazaną na moje ręce pismem z dn. 15 grudnia 2021 r.

Dokumentacja

Doręczona dokumentacja obejmuje:

- Dzieło artystyczne (płyta CD)
- Opis dzieła artystycznego
- Kompletną dokumentację do wszczęcia przewodu doktorskiego, w tym opis i wykaz dorobku artystycznego

Podstawowe informacje o doktorancie

Pan Mateusz Smoczyński (ur. 6 marca 1984 r. w Warszawie) jest absolwentem Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie skrzypiec prof. Andrzeja Gębskiego. Dyplom z oceną bardzo dobrą uzyskał w roku 2008. Od roku 2017 prowadzi w Akademii

(obecnie UMFC) klasę skrzypiec jazzowych, jest zatrudniony na stanowisku asystenta. Dorobek dydaktyczny obejmuje również prowadzenie specjalistycznych warsztatów (przede wszystkim z Turtle Island Quartet, ale też z Atom String Quartet oraz indywidualnie) w Polsce, USA, Kolumbii, Tajlandii oraz w wielu krajach Europy. Występuje na profesjonalnej scenie jazzowej od roku 2000. Laureat I miejsca i dwóch nagród specjalnych na II Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. Zbigniewa Seiferta w roku 2016, wielokrotny stypendysta Programu Stypendialnego „Młoda Polska” Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ocena dorobku

Będący częścią dokumentacji wykaz koncertów i nagrań jest świadectwem nadzwyczajnej aktywności Doktoranta i przede wszystkim statusu na rynku muzycznym. Lista najważniejszych koncertów obejmuje ok. 200 pozycji i wiele krajów: USA, Kanadę, Chiny, Egipt, Turcję, Rosję i niemal całą Europę. Są na niej występy w prestiżowych salach – Carnegie Hall (Nowy Jork), NOSPR (Katowice), National Centre for Performing Art (Pekin), Kolner Philharmonie (Kolonia), Lincoln Center (Nowy Jork), Berliner Philharmoniker (Berlin) – jako solista bądź lider własnego zespołu oraz z Turtle Island Quartet i Atom String Quartet. Czteroletnia współpraca z TIQ – grupą o światowej renomie, potwierdza i ugruntowuje międzynarodową pozycję p. Mateusza Smoczyńskiego jako skrzypka jazzowego. Z kolei Atom String Quartet jest realizacją niezwykle oryginalnej autorskiej koncepcji jazzowego kwartetu smyczkowego, opartej na erudycji i wirtuozerii.

Opublikowane nagrania to ok. 60 płyt, w tym jedna solowa i pięć z własnym kwintetem, ponadto osiem z Atom String Quartet, który występuje też gościnnie na wielu innych albumach. Z Turtle Island Quartet nagrał płytę „Confetti Man” (2014) i nominowaną do nagrody Grammy „After Blue” – firmowaną przez wokalistkę Tierney Sutton. Jest też autorem publikacji „The Music of Zbigniew Seifert” wydanej w 2016 roku.

Podsumowując, powyższy opis należy skwitować stwierdzeniem, że pomimo młodego wieku Doktorant zgromadził imponujący co do rangi i objętości dorobek.

Opis dzieła artystycznego

Ponieważ osią pracy jest zagadnienie przenikania stylów muzycznych i jego konsekwencje dla wykonawstwa, pierwsze rozdziały *Opisu* (część pisemna nie nosi takiego tytułu, ale dla wygody recenzent będzie używał tego określenia) przybliżają tę kwestię - najpierw w aspekcie historycznym (rozdział 1 – *Przenikanie stylów na przestrzeni historii muzyki*), oraz z aktualnej perspektywy (rozdział 2 – *Konglomerat gatunkowy w muzyce współczesnej*) i z uwzględnieniem wpływu na technikę gry na skrzypcach (podrozdział 2.3 – *Niekonwencjonalne techniki gry*). W precyzyjnym i szczegółowym wywodzie Autor przeprowadza czytelnika przez jakże złożoną materię rozwoju muzyki na przestrzeni wieków, i jazzu jako stosunkowo „młodego”, ale bogatego w style gatunku. Pozwala to lepiej zrozumieć zamysł kompozytorski dokładnie wyłożony w rozdziale 3 – *Założenia kompozycyjne – wykonawcze koncertu Adam’s Apple*. Doktorant przywołuje w nim postaci kompozytorów i twórców jazzu, których muzyka była źródłem fascynacji oraz inspiracji – Karol Szymanowski, Dymitr Szostakowicz, Bela

Bartok, Gyorgi Ligeti, ale też Zbigniew Seifert, John Coltrane, Wayne Shorter czy David Balakrishnan.

Jako główne założenie (czy może raczej azymut stylistyczny) Autor wymienia nawiązanie do estetyki twórczości współczesnego kompozytora amerykańskiego Johna Adamsa (w tym miejscu wyjaśnione jest źródło tytułu kompozycji, określonego jako gra słów). Pisze też, że chociaż wielu krytyków uważa go za kontynuatora twórczości Seiferta (zresztą był wielokrotnie wykonawcą partii skrzypiec seifertowskiego *Koncertu jazzowego na skrzypce, orkiestrę symfoniczną i grupę rytmiczną*), jego ambicją było, aby pójść w innym kierunku, zgodnie z osobistymi wyobrażeniami na temat swojej twórczości. To ważna deklaracja, świadectwo dojrzałego i odpowiedzialnego stosunku do własnej drogi artystycznej.

Podrozdział 3.2 *Analiza problemów wykonawczych w partii solowej* opisuje rozwiązania zastosowane w wybranych fragmentach utworu, które stawiają przed wykonawcą zadania w zakresie sprawności gry, intonacji, poczucia czasu, użycia technik niekonwencjonalnych (o których mowa w podrozdziale 2.3) czy płynnego przechodzenia z partii zapisanych do improwizowanych bądź odwrotnie. Następne podrozdziały – 3.3 (*Instrumentarium*) i 3.4 (*Elementy nagłośnienia instrumentów*) opisują odpowiednio: obsadę w orkiestrze symfonicznej i rozwiązania elektroakustyczne zastosowane do wzmocnienia dźwięku skrzypiec barytonowych.

W rozdziale 4 *Analiza nagrania koncertu Adam's Apple*, poznajemy okoliczności powstania nagrania (podrozdział 4.1) oraz szczegółową analizę utworu (podrozdział 4.2). W tym ostatnim poszczególne objaśnienia zilustrowane są przykładami nutowymi (w całym *Opisie* jest ich 41), co ułatwia śledzenie akcji muzycznej podczas wysłuchania.

Rozdział 5 *Posumowanie* zawiera przypomnienie Autora, iż celem pracy było zbadanie prawdziwości tezy o istnieniu procesu przenikania stylów w muzyce i wpływu tego zjawiska na ewolucję muzyki. Przywołując własne doświadczenia i obserwacje, stwierdza, że w przeszłości i teraz jest to czynnik silnie kształtujący proces zmian i rozwoju. Wyrażając przekonanie, że koncert skrzypcowy *Adam's Apple* jako konglomerat zróżnicowanych technik wykonawczych, stylów i gatunków muzycznych jest dziełem tworzącym nową muzyczną jakość, Doktorant postrzega je (dzieło) jako istotny krok do stworzenia własnego unikalnego stylu.

Uzupełnieniem *Opisu* są rozdziały: 5. *Streszczenie*, 6. *Streszczenie w języku angielskim*, 7. *Bibliografia* (z rozbiciem na typy źródeł) oraz 8. *Aneks*, zawierający oznaczony jako 8.1 *Opis kompozycji* pióra Małgorzaty Gąsiorowskiej – krytyka i teoretyka muzyki, a zamieszczony w programie nagranych koncertu i 8.2 *Partytura* – pełny zapis nutowy utworu.

Reasumując tę część recenzji, należy podkreślić najpierw merytoryczną wartość tekstu opisu. W każdym z jego elementów można zauważyć kompetencje Autora i czytelną intencję, klarowność i precyzję wywodu. Czytelnik otrzymuje dokładne objaśnienie wywołanej kwestii, będące bez wątpienia rezultatem przemyśleń i zgłębienia źródeł. We fragmentach odnoszących się do wykonawstwa i techniki gry, opisy opierają się na własnych doświadczeniach i obserwacjach, co niejako mimochodem potwierdza wielką wiedzę i kwalifikacje w sferze praktyki.

Odnosząc się do kształtu formalnego *Opisu*, trzeba najpierw docenić dobry, zwarty, ale „żywy” język. Wprawdzie zdarzają się kolokwializmy typu: „liczyć na wolne” albo „dorobić”

(str. 12) czy spowodowane przeoczeniem błędy gramatyczne jak „fascynacja do muzyki” (str. 71), ale nie wpływa to w żadnym stopniu na wysoką ocenę stylu i komunikatywności wypowiedzi. Taką ocenę należy również przyznać za wzorową konstrukcję całości i staranną, przejrzystą edycję (choć gdzieś tam występują tzw. literówki i nazwy własne pisane małą literą: „francuzom” str. 17, „afryki” str.23). Można to uznać za świadectwo dobrego warsztatu naukowego i znajomości obowiązujących w tym obszarze reguł.

Dzieło artystyczne

Aby należycie odnieść się do dzieła artystycznego, należy wyodrębnić trzy sfery oceny: ideę, kompozycję i wykonanie. Dotyczy to kwestii proveniencji i specyficznej praktyki; trzeba pamiętać, że Doktorant ma gruntowne wykształcenie skrzypka klasycznego (europejska „muzyka poważna”), ale postrzegany jest (całkowicie słusznie) jako skrzypek jazzowy. A zatem jest rzeczą naturalną, że jego wizja własnej muzyki zawiera elementy tych dwóch światów jako podbudowy, czegoś trwałego i stabilizującego. Dlatego chęć zbadania „przepływów międzygatunkowych” jest w istocie próbą „auto wiwisekcji”, a jeszcze bardziej refleksją nad tożsamością artystyczną. Odzwierciedleniem tego zamiaru jest umieszczenie w utworze pewnych znaków stylistycznych (zresztą precyzyjnie opisanych w podrozdziałach 3.1 i 3.2), które budują narrację muzyczną i generują rozwój formy. W ten sposób kompozytor daje soliście możliwość wydobycia istotnych elementów zawartych w zapisanej partii skrzypiec, a przypisanych do głównych założeń *Koncertu*, w tym fragmentom improwizowanym. Tu trzeba zaznaczyć, że ich pojawianie się (sześć razy) zawsze podporządkowane jest dyscyplinie formalnej - „Adam’s Apple”, (który z założenia jest sztywną strukturą czteroczęściowego koncertu) wprawdzie zawiera partie improwizowane, ale to nie jest przecież „Improwizowany koncert”. Rezultatem wspomnianej wyżej dyscypliny formalnej jest klarowne brzmienie orkiestry i doskonały balans między solistą a zespołem, ale też przejrzysta, czytelna partytura.

Analiza obu partii potwierdza opinię Autora zawartą w *Opisie*, że głos solowy to duże wyzwanie dla wykonawcy. O takich utworach krytycy piszą, „że są najeżone trudnościami”. W tym przypadku chodzi nie tylko o swobodę warsztatową i wirtuozerię, ale również różnorodność użytych środków wykonawczych, w tym tych określanych jako „niekonwencjonalne”. Rzecz jasna p. Mateusz Smoczyński komponując, znał swój potencjał, dlatego partia skrzypiec jest na nagraniu wykonana perfekcyjnie pod każdym względem. To nieczęsta, ale chyba najlepsza sytuacja: kompozytor jest wykonawcą i interpretatorem. Na marginesie można wspomnieć, że sprostanie zadaniom stojącym przed orkiestrą, szczególnie związanym z precyzją rytmiczną, poczuciem czasu i „drive’u” to spore wyzwanie i surowy sprawdzian umiejętności.

W tym miejscu recenzent nie może oprzeć się, żeby zasugerować Doktorantowi opublikowanie dzieła wraz z pewnymi wskazaniem interpretacyjnymi, głównie związanymi z partiami improwizowanymi. Ponieważ jest to utwór na wskroś wirtuozowski, można oczekiwać, że zainteresuje niemałą grupę wykonawców (zwłaszcza młodszych, obytych z nowoczesną wiolinistyką i improwizacją) gotowych zmierzyć się z jego bogatą materią muzyczną. Ciekawym byłoby usłyszeć, jak zinterpretują go ci, dla których międzystylistyczny „crossfade” to oczywistość, a perfekcja to „elementarz”. Bo taka jest współczesność muzyki i niczego nie zmienia westchnienia purystów (zwłaszcza starej daty). A Koncert skrzypcowy

„Adams's Apple” to muzyka współczesna *par excellence* - bogata, złożona i bez kompleksów, z szacunkiem dla tradycji i doskonała do słuchania.

Konkluzja

Reasumując powyższe uwagi i rozważania, należy stwierdzić, iż praca doktorska p. mgr. Mateusza Smoczyńskiego zatytułowana „Przenikanie stylów muzycznych na przykładzie autorskiej kompozycji – koncertu skrzypcowego <<Adam's Apple>>. Konglomerat stylów jako główne zadania wykonawcze” jest pełną i oryginalną realizacją założeń zawartych w *Koncepcji pracy doktorskiej*. Zarówno dzieło artystyczne jak też jego opis są świadectwem kompetencji artystycznych oraz specjalistycznej wiedzy i erudycji. Dlatego stwierdzam, iż spełnione zostały wszystkie wymogi określone w przepisach prawa wymienionych na początku tej recenzji, i jako recenzent rekomenduję podjęcie dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

